

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ημερομηνία: Κυριακή 28 Απριλίου 2013

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Γιώργης Παυλόπουλος
Τά Αντικλείδια

Ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα καί προσπερνοῦνε. Ὅμως μερικοί
κάτι βλέπουν, τό μάτι τους ἀρπάζει κάτι
καί μαγεμένοι πηγαίνουνε νά μποῦν.
Ἡ πόρτα τότε κλείνει. Χτυπάνε μιά κανεῖς
δέν τούς ἀνοίγει. Ψάχνουνε γιά τό κλειδί.
Κανεῖς δέν ξέρει ποιός τό ἔχει. Ἀκόμη
καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια. Προσπαθοῦν.
Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἀνοίξε ποτέ
γιά ὅσους μπόρεσαν νά ἰδοῦν στό βάθος.
Ἴσως τά ποιήματα πού γράφτηκαν
ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ κόσμος
εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀρμαθιά ἀντικλείδια
γιά ν' ἀνοίξουμε τήν πόρτα τῆς Ποίησης.
Μά ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποίησης του Γιώργη Παυλόπουλου είναι η σκηνοθετική δράση, ο πεζολογικός τόνος και η αίσθηση του ανικανοποίητου. Για το καθένα από τα γνωρίσματα αυτά να παραθέσετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1 α. «Στην τέχνη προσπαθούμε να αποσβήσουμε τον εαυτό μας. Το πρόσωπο μας, δεν πρέπει καν να φαίνεται. Μόνο τότε μπορούμε να φτιάξουμε κάτι». Με αφορμή τα λόγια αυτά του Γ. Παυλόπουλου, να επισημάνετε τη σύζευξη της υποκειμενικότητας με την αντικειμενικότητα στο εξεταζόμενο ποίημα με βάση τον αφηγητή του ποιητικού μύθου. (μονάδες 10)

β. Να διακρίνετε τα αφηγηματικά στοιχεία του χώρου και του χρόνου στο ποίημα και να τα σχολιάσετε. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2. Μια από τις αρετές της ποιητικής γραφής του Παυλόπουλου είναι η λιτότητα των εκφραστικών μέσων. Παρ' όλα αυτά για την παρουσίαση του ποιητικού μύθου χρησιμοποιούνται οι αντιθέσεις, οι μεταφορές, οι εικόνες και οι επαναλήψεις. Αφού δώσετε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για κάθε περίπτωση, να σχολιάσετε τη λειτουργικότητά τους.

Μονάδες 20

Γ. Ψάχνουνε για το κλειδί. Κανείς δεν ξέρει ποιος το έχει. / Φτιάχνουν αντικλειδιά. Προσπαθούν. Να σχολιάσετε το κλειδί και τα αντικλειδιά ως σύμβολα στην ποιητική γραφή του Παυλόπουλου και να αποτυπώσετε τη γενικότερη λειτουργία των συμβολισμών (σε δύο παραγράφους).

Μονάδες 25

- Δ. Στα «Αντικλείδια» πρωταγωνιστικό ρόλο κατέχουν «οι λίγοι», οι οποίοι, σε αντίθεση με τους «πολλούς», γοητεύονται από την ποίηση και θέτουν ως στόχο της ζωής τους την κατάκτησή της. Στο μυθιστόρημα «Contre-Temps»¹, η Κυβέλη έχει πνευματικές αναζητήσεις ως προς τη μουσική και τη συγγραφή βιβλίων. Να εντοπίσετε τις αναλογίες στα πρόσωπα των δύο κειμένων («Λίγοι» και Κυβέλη) ως προς το χαρακτήρα και τον ψυχισμό τους αλλά και ως προς τη στάση τους απέναντι στην τέχνη. Θεωρείτε ότι η Κυβέλη θα μπορούσε να ανήκει σε αυτούς τους «λίγους»;

Μονάδες 20

[(ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ-ΥΠΟΘΕΣΗ): Θέμα πραγμάτευσης του μυθιστορήματος είναι η εξέλιξη ενός κοριτσιού από τα παιδικά του χρόνια μέχρι την ωρίμανσή του (μέχρι περίπου την ηλικία των 25 ετών). Ως κεντρικό πρόσωπο προβάλλεται η Κυβέλη, μοναχοκόρη αστικής οικογένειας, ζει στην Αθήνα στα χρόνια πριν από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Ο αναγνώστης παρακολουθεί τις εσωτερικές διεργασίες και τις ψυχολογικές μεταπτώσεις της Κυβέλης, καθώς αυτή βιώνει το θάνατο της μητέρας της, τον πρώτο της παιδικό έρωτα με τον Άρη, τη νεανική της σχέση με τον Σπύρο, την ενασχόλησή της με την τέχνη. Στο απόσπασμα που σας δίνεται παρουσιάζονται οι πειραματισμοί του κοριτσιού με τη λογοτεχνία και κυρίως τη μουσική.]

(...)

Εξακολουθούσε να διηγείται παραμύθια κάθε βράδυ στον εαυτό της. Με κάποια άλλη μορφή τώρα. Κάπως σα σχέδια. Θα γινότανε μια μέρα μεγάλος συνθέτης σαν τον Μότσαρτ. (Η αλήθεια είναι πώς της ίδιας δεν της άρεσε ο Μότσαρτ, μα αφού το λέγανε θα 'πρεπε να 'τανε μεγάλος μουσικός). Θα γινόταν οπωσδήποτε ένας δεύτερος Μότσαρτ. Οπωσδήποτε.[...] Δεν είχε αποφασίσει αν θα 'γραφε βιβλία ή αν θα γινόταν μουσικός, μα έκλινε περισσότερο στη μουσική.

(...)

¹ Μουσικός όρος που σημαίνει αντιχρονισμός

Λευκή, αγαπημένη αίσθηση στην άκρη των δαχτύλων. Αυτάρκεια ενός ασάλευτου ουρανού πίσω απ' το κιγκλίδωμα. Τ' άσπρα τάστα που περίμεναν, η αφή, μια τόσο φιλική παρουσία, το πιάνο που δινόταν, κι οι συγχορδίες που 'βγαιναν βαθιές, ριζικές, σα να 'θελαν να στύψουν ως τον τελευταίο χυμό της κάθε νότας.

Κάθε φορά που καθόταν στο πιάνο είχε, εκτός απ' όλα τ' άλλα, μια καθαρά υλική ηδονή. Είχε βαλθεί στη δουλειά με το φρέσκο ενθουσιασμό του φθινοπώρου. Οχτώβρης πάλι. Ωστόσο τούτη τη φορά κάπως αλλιώς. Μια τόση δα μικρή χαραματιά, η υποψία ενός ορίζοντα. Είχε τελειώσει το σχολείο και δούλευε αποκλειστικά το πιάνο της. Τούτη η χρονιά που άνοιξε φέτος είχε μια γεύση κάπως διαφορετική. Ένα μπουμπουκιασμένο τριαντάφυλλο που δεν ξέρεις ποιο θα 'ναι το χρώμα της καρδιάς του, σα θ' ανθίσει.

Τ' απογέματα ήταν τώρα ειρηνικά σαν τη θάλασσα των λιμανιών. Ο παφλασμός της ηρωικής κι έξαλλης εφηβείας της με τον καιρό είχε συμπτωνωθεί σε μια κυπαρισσένια πίκρα. Όλη η αγωνιστική τρικυμία των παιδικών της χρόνων είχε γίνει περιφρόνηση κι αυτάρκεια κι επιμονή.

Ήξερε τώρα πως θα 'παιζε μουσική σ' όλη της τη ζωή. Όχι για να εκδικηθεί τη θεία Αγγαία, μα γιατί εκεί ήταν η πατρίδα της, η μοναδική γωνιά στον κόσμο που ένιωθε δικιά της. Δεν της δινόταν πάντα εύκολα ο θεός. Περνούσε μέρες ολόκληρες κι εποχές χωρίς να μπορεί να βγάλει απ' το πιάνο παρά ήχους, ήχους, ήχους και τίποτ' άλλο. Κι άξαφνα να, κάποια στιγμή ακουγόταν η φωνή. Έτσι, χωρίς κανένα λόγο. Δε γινόταν να εκβιάσεις το πιάνο να μιλήσει. Μονάχα να περιμένεις μπορούσες, να περιμένεις πολύ άσχημα, πολύ ταπεινά, ώσπου να φανεί αυτό τ' ανώνυμο, σαν τα ποτάμια που κυλάνε υπόγεια κάμποσο διάστημα, πριν ξαναφανούν πάρα πέρα. Είχε διαβάσει κάπου πως ένας ντιλετάντης² ρώτησε μια μέρα τον Κορτό γιατί δεν παίζει Μπετόβεν.

– Μήπως δεν τον αγαπάτε;

– Πώς! απάντησε ο Κορτό. Εγώ τον αγαπάω. Εκείνος δε μ' αγαπάει.

Στην αρχή δεν καταλαβε. Αυτά τα κενά την τρόμαζαν, την απέλπιζαν, όσο ήταν ακόμα παιδί. Χτυπούσε γροθιές πάνω στο πιάνο, έβαζε τα

² Ο άνθρωπος που ασχολείται με την τέχνη από προσωπικό ενδιαφέρον, ο ερασιτέχνης.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

Ε_3.ΝΑΛ3Κ(ε)

κλάματα και σταματούσε τη μελέτη της, σαν τον Ξέρξη πού μαστίγωνε τον Ελλήσποντο. Μα σιγά - σιγά υποτάχτηκε. Κοίταξε να εξημερώσει αλλιώς τούτη την απουσία, το απροσπέλαστο όχι, να το παραδεχτεί, να ζήσει μαζί του, όπως πλάι σ' ένα κοιμισμένο θηρίο. Στο κάτω - κάτω, δεν είχε σημασία.

Έμενε πάντα η ψυχοθεραπευτική άποψη, η ανάπαυση πού της χάριζε η απλή επαφή με τα τάστα.

(Απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Contre -Temps» της Μιμίκας Κρανάκη, Εκδόσεις Εστία, Τέταρτη έκδοση, Αθήνα 1992, σσ. 85, 89-90)

Ο.Ε.Φ.Ε.
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ
ΘΕΜΑΤΑ 2013

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ημερομηνία: Κυριακή 28 Απριλίου 2013

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ¹

Α. Το ποίημα *Αντικλείδια* αποτελεί ένα χαρακτηριστικό δείγμα της ποιητικής γραφής του Γιώργη Παυλόπουλου, καθώς σ' αυτό συναντάμε συνήθη στοιχεία της ποίησής του, όπως η σκηνοθετική δράση, ο πεζολογικός τόνος και η αίσθηση του ανικανοποίητου.

Ειδικότερα, ένα από τα γνωρίσματα που εντοπίζουμε στο συγκεκριμένο ποίημα είναι η σκηνοθετική δράση. Το ποίημα αποτελεί μια αλληγορία για τη βαθύτερη ουσία της ποίησης και την προσπάθεια των ποιητών να την προσεγγίσουν. Η αλληγορία αυτή δίνεται με μια ποιητική αφήγηση η οποία έχει σκηνοθετική δράση. Στοιχεία του κειμένου που το αποδεικνύουν είναι η **ποίηση που παρουσιάζεται ως πόρτα ανοιχτή** (η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή) και **οι άνθρωποι που περνούν έξω από την πόρτα**. Αυτοί χωρίζονται σε δυο κατηγορίες, στους πολλούς που κοιτάζουν αλλά δε βλέπουν τίποτα και προσπερνούν και στους μερικούς, οι οποίοι μαγεύονται και προσπαθούν να μπουν μέσα. (Πολλοί κοιτάζουν...και μαγεμένοι πηγαίνουν να μπουν). Σκηνοθετική διάσταση στο ποίημα προσδίδουν και **οι επίμονες και μάταιες προσπάθειες ν' ανοίξουν**

¹ Για τη διάρθρωση των ερωτήσεων και απαντήσεων ακολουθήθηκε πιστά η ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 2012-2013. (Απόσπασμα από το ΦΕΚ 2156/2012 με την εξεταστέα ύλη ημερησίων και εσπερινών λυκείων 2012-2013). Για την αξιολόγηση ακολουθήθηκε το ΠΔ.48/2012, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ (Τροποποίηση ΠΔ 60/2006, Α'65).

Επίσης χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία του σχολικού βιβλίου ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ, από την εισαγωγή της ενότητας Ποιήματα για την ποίηση (σ.57-58), από τα Συνοδευτικά κείμενα, ενότητα Ποιήματα για την ποίηση (Ορισμοί της Ποίησης), από το Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων σ.σ28-31, από το βιβλίο του εκπαιδευτικού σ.σ 191-194.

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές. Κάθε άποψη θεωρείται σωστή αρκεί να είναι τεκμηριωμένη.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

E_3.ΝΑΛ3Κ(α)

την πόρτα της ποίησης φτιάχνοντας αντικλείδια. Όλα αυτά αποδίδονται παραστατικά με τη χρήση εικόνων (Η πόρτα τότε κλείνει. Χτυπάνε μα κανείς δεν τους ανοίγει. Ψάχνουνε για το κλειδί. Κανείς δεν ξέρει ποιος το έχει/ Φτιάχνουν αντικλείδια). Η σκηνοθετική δράση προσδίδει αμεσότητα και ζωντάνια στο ποίημα, ενισχύει την αληθοφάνεια και διευκολύνει την πρόσληψη και τη σαφήνεια του έργου.

Ένα ακόμη γνώρισμα της ποιητικής γραφής του Παυλόπουλου είναι ο πεζολογικός τόνος. Στα *Αντικλείδια* αυτό γίνεται αντιληπτό με τη χρήση καθημερινού λεξιλογίου, με το οποίο ο ποιητής δίνει τις σκεψεις του άμεσα (το μάτι τους αρπάζει κάτι, αντικλείδια, πόρτα), με την παρατακτική σύνδεση (Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν τίποτα και προσπερνούνε) και την κυριαρχία κύριων προτάσεων, που προσδίδουν νοηματική αυτοτέλεια και σαφήνεια, καθιστώντας το λόγο κοφτό και άμεσο (Η ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.) Πεζολογικό τόνο, όμως, προσδίδουν και οι ελεύθεροι ανισοσύλλαβοι, ανομοιοκατάληκτοι στίχοι και οι διασκελισμοί, που παρατηρούνται στους στ.2-3, 6-7, 8-9. Ακόμη, το λόγο διακρίνει λιτότητα εκφραστικών μέσων, ενώ κυριαρχούν τα ουσιαστικά και τα ρήματα, δηλαδή λέξεις που έχουν καίριο νόημα. Ο πεζολογικός τόνος συντελεί στην αντικειμενικότητα, στο καθολικό ύφος και εξυπηρετεί τον αλληγορικό χαρακτήρα του μύθου.

Τέλος, ένα ακόμη χαρακτηριστικό της γραφής του Παυλόπουλου είναι η αίσθηση του ανικανοποίητου, αφού όλες οι προσπάθειες των ποιητών ν' ανοίξουν την πόρτα που θα τους οδηγήσει στο μαγικό κόσμο της ποίησης αποβαίνουν άκαρπες. Ειδικότερα, οι λίγοι, οι μερικοί, που κάτι διακρίνουν μέσα από την πόρτα, μαγεύονται και προσπαθούν να μπουν μέσα. Τότε όμως η πόρτα κλείνει. Στην αρχή χτυπάνε αλλά δεν παίρνουν απάντηση. Ψάχνουν για το κλειδί αλλά δεν το βρίσκουν. Από το σημείο αυτό ξεκινά ένας δύσκολος αγώνας για ν' ανοίξουν την πόρτα. Όσο πιστεύουν ότι πλησιάζουν την ποιητική αλήθεια, τόσο αυτή απομακρύνεται. Η αναζήτησή τους μερικές φορές αποκτά δραματικές διαστάσεις, αφού ακόμη και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια γυρεύοντας το μυστικό να την ανοίξουν. Μπόρεσαν να

πάρουν μια γεύση από τον κόσμο της ποίησης(το μάτι τους αρπάζει κάτι) αλλά αυτή δε θα μπορούσε να είναι αρκετή. Συνεχίζουν λοιπόν αδιάκοπα τις προσπάθειές τους να εισχωρήσουν σ' αυτό το μαγικό κόσμο. Φτιάχνοντας αντικείμενα, δηλαδή δημιουργώντας ποιήματα, παίρνουν κάτι από τη μαγεία της ποίησης αλλά πάντα θα συνεχίζουν νιώθοντας ότι έχουν ακόμη πολλά να πάρουν, αφού ο κόσμος της ποίησης δεν είναι δυνατό ν' αποκαλυφθεί ποτέ ολοκληρωτικά σε κανέναν εξαιτίας της ονειρικής και φευγαλέας φύσης της (Δεν άνοιξε ποτέ για όσους μπόρεσαν να ιδούν στο βάθος). Είναι δύσκολο κάποιος να θεωρήσει ότι έχει κατανοήσει απόλυτα την ποιητική τέχνη, καθώς πάντα θα του διαφεύγει κάποια ποιητική διάσταση. Οι ποιητές πάντα θα χουν την αίσθηση του ανικανοποίητου, επειδή δεν θα κατακτήσουν ποτέ το στόχο τους. Έτσι, η προσπάθειά τους θα μένει ατελέσφορη και δε φέρνει κάποιο ποθητό αποτέλεσμα. Αντίστοιχα, και η τέχνη θα παραμείνει ανικανοποίητη, αφού σαν μυθικό τέρας τρώει αδηφάγα προσπάθειες, όνειρα, ζωές. Αποτελεί λοιπόν για τους ανθρώπους ένα δυσπρόσιτο έως μάταιο στόχο, που δεν θα πάψουν όμως ποτέ να κυνηγούν, καθώς η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.

B1. α.

Το ποίημα χαρακτηρίζεται από τη σύζευξη του αντικειμενικού με το υποκειμενικό στοιχείο με κριτήριο την επιλογή του αφηγητή. Πιο συγκεκριμένα, η αντικειμενικότητα της αφήγησης πραγματώνεται με την επιλογή του προσώπου που αφηγείται, καθώς πρόκειται για ένα παντογνώστη αφηγητή, που επιλέγει την τριτοπρόσωπη αφήγηση, με μηδενική εστίαση και φυσικά δεν ταυτίζεται απόλυτα με τον ποιητή. Είναι ένα κατασκευασμένο από τον ποιητή πρόσωπο που αποστασιοποιείται συναισθηματικά και ψυχολογικά από τα γεγονότα, τα παρουσιάζει με πιο ουδέτερη διάθεση, κύρος και αντικειμενικότητα. Η αφήγηση δεν αφορά ένα συγκεκριμένο συμβάν αλλά μια επαναλαμβανόμενη απόπειρα ανά τους αιώνες να παραβιαστεί η ανοιχτή πόρτα της ποίησης. Ο αφηγητής έχει τη συνολική εποπτεία τόσο του χώρου όσο και του χρόνου, που του δίνει το δικαίωμα να μιλάει ως αντικειμενικός

έξωθεν παρατηρητής, που δεν είναι φορέας μιας μεμονωμένης εμπειρίας.

Αντίστοιχα, η υποκειμενική διάσταση αισθητοποιείται στο 17ο στίχο του ποιήματος «για να ανοίξουμε την πόρτα της Ποίησης», όπου ο αφηγητής μετατρέπεται σε **δραματοποιημένο και ομοδιηγητικό, με εσωτερική εστίαση μεταφέροντας το εμπειρικό και βιωματικό στοιχείο, προσδίδοντας ζωντάνια και παραστατικότητα στο ποίημα.** Με την **πρωτοπρόσωπη αφήγηση** εντάσσεται και ο ίδιος στη χορεία των ποιητών, χωρίς όμως να κατέχει και το ρόλο του πρωταγωνιστή και να είναι αυτοδιηγητικός. Η χρήση, λοιπόν, του α' πληθυντικού προσώπου δεν ταυτίζει τον ποιητή με τον αφηγητή. Πρόθεση του αφηγητή είναι να εντάξει τον εαυτό του στον κατάλογο των ποιητών που προχωρούν σε ποιητικές δημιουργίες ή έστω ενδιαφέρονται πολύ για να ανοίξουν τη σημαντική Πόρτα της Ποίησης, που αποτελεί για αυτούς πρόκληση για πνευματική ανάταση, λύτρωση και καλλιτεχνική έκφραση. Η εναλλαγή, λοιπόν, αυτή ολοκληρώνει τον ποιητικό μύθο, πραγματώνει το στόχο του ποιητή, μετατρέποντας το ατομικό σε συλλογικό και αντίστροφα.

B1. β.

Σημαντικά αφηγηματικά στοιχεία, που συνδέονται με την αντικειμενικότητα της αφήγησης, αποτελούν και οι επιλογές του αφηγηματικού χώρου και χρόνου. **Η εποπτεία του αφηγητή στον αφηγηματικό χώρο και χρόνο είναι καθολική.** Χώρος όπου **διαδραματίζονται τα γεγονότα είναι «ο κόσμος»,** το σύμπαν, ένας χώρος εντελώς ρευστός, μυστηριακός και ακαθόριστος. Πρόκειται για ένα χώρο χωρίς προσδιορισμούς, χωρίς συγκεκριμένη έκταση, που ξεπερνά τη διάσταση της χώρας και της φυλής. Η επιλογή αυτή ενισχύει την οικουμενικότητα, αγκαλιάζοντας την ανθρώπινη κοινωνία στο σύνολό της. Με μια δεύτερη ματιά, αναδύεται και ένας δεύτερος τοπικός προσδιορισμός, που έχει να κάνει με το χώρο της ποίησης και συμβολίζει ένα βασίλειο ακαθόριστο, άγνωστο, που δεν κλείνεται σε καθορισμένες διαστάσεις και δεν οριοθετείται με κανόνες. Πρόκειται για ένα χώρο ιδεατό, μυθικό, που κανείς δεν έχει

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

E_3.ΝΑΛ3Κ(α)

την ικανότητα να εντοπίσει. Η καθολικότητα του χώρου βέβαια συνδέεται άρρηκτα με τη διαχρονικότητα, στοιχείο που έχει να κάνει με την επιλογή του χρόνου.

Ο χρόνος της ιστορίας είναι επίσης ρευστός με προαιώνιες διαστάσεις. Αφορά μια ιστορία που επαναλαμβάνεται «από τότε που υπάρχει ο κόσμος», χαρίζοντας στον ποιητικό μύθο καθολικότητα και διαχρονικότητα. Τα γεγονότα παρουσιάζονται ως εξελισσόμενα στο παρόν, αφού η απόπειρα κατάκτησης της ποίησης δεν αποτελεί ένα παρελθοντικό γεγονός. Με τη χρήση του ενεστώτα (χτυπάνε, ψάχνουνε, χαλάνε...) ο αφηγητής προβάλλει το κάλεσμα της ποίησης αλλά και τις προσπάθειες των ποιητών να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης, που είναι τώρα και κάθε στιγμή ανοιχτή, ως μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία και όχι ως ένα συγκεκριμένο συμβάν. Η αλλαγή χρόνου στο 12^ο και 13^ο στίχο (δεν άνοιξε, μπόρεσαν) και η χρήση αορίστου, που τοποθετεί τις ρηματικές ενέργειες στο παρελθόν, αποκαλύπτει πως στην πραγματικότητα η Πόρτα της Ποίησης δεν είχε ανοίξει ποτέ: «δεν άνοιξε ποτέ για όσους μπόρεσαν να δουν στο βάθος». Ο αφηγητής με την εναλλαγή ενεστώτα και αορίστου εμφανίζεται ως άνθρωπος που κυριαρχεί στο χώρο και τον χρόνο. Γνωρίζει καλά όλες τις εμπειρίες των ποιητών και τη σιύφεια προσπάθειά τους να κατακτήσουν την ουσία της ποίησης. Η χρονική διάρκεια της αφήγησης είναι φυσικά μικρότερη από αυτή της ιστορίας, συνιστώντας επιτάχυνση του ρυθμού της αφήγησης. Από την άλλη, η επαναληπτικότητα των γεγονότων που εκφράζεται με το σχήμα του κύκλου έχει να κάνει με τη χρονική συχνότητα, υποδηλώνοντας την επαναλαμβανόμενη άρνηση της ποίησης να υποχωρήσει στις απόπειρες των ποιητών να παραβιαστεί η ανοιχτή της Πόρτα.

- B2.** Ο ποιητής, αναλαμβάνοντας το δύσκολο έργο του προσδιορισμού της φύσης του ποιητικού λόγου, επιλέγει ένα λόγο λιτό και σαφή προκειμένου να πραγματευτεί αφηρημένες και δύσκολα προσεγγίσιμες έννοιες με τρόπο οικείο. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας λειτουργεί η χρήση των αντιθέσεων, των μεταφορών, των εικόνων και των επαναλήψεων.

Κυρίαρχο ρόλο, αρχικά, στη διάρθρωση του ποιήματος διαδραματίζει **το παιχνίδι των αντιθέσεων**. Βασική αντίθεση είναι αυτή μεταξύ των «πολλών» και των «μερικών» (στ.2-5). Πρόκειται για τις δύο κατηγορίες στις οποίες ο αφηγητής χωρίζει τους ανθρώπους με βάση τη σχέση τους με την ποίηση. Οι πολλοί, που ρίχνουν μια επιπόλαιη και φευγαλέα ματιά στο χώρο μέσα από την πόρτα και προσπερνούν, είναι οι αμήνητοι, η μεγάλη μάζα των ανθρώπων, που δεν ενδιαφέρονται για την αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων της ποίησης. Αντίθετα οι λίγοι, που αντιλαμβάνονται κάτι και νιώθοντας μια απροσδιόριστη έλξη επιθυμούν να περάσουν από την ανοιχτή πόρτα, είναι οι μνημένοι στη μαγεία της ποίησης, είτε πρόκειται για ποιητές είτε για ευαίσθητοποιημένους αναγνώστες, οι οποίοι επιχειρούν να βιώσουν μια υπερβατική εμπειρία. Μ' αυτή, λοιπόν, την αντίθεση γίνεται αντιληπτό ότι η έντονη επιθυμία μύησης στα άδυτα της ποίησης αφορά μόνο μια μικρή μειοψηφία ανθρώπων, που μένουν ανεπηρέαστοι από το υλιστικό πνεύμα της εποχής και διατηρούν την ευαισθησία τους. Γενικότερα μέσω των αντιθέσεων επιτυγχάνεται η **μεταφορική λειτουργία του ποιήματος** και αποδίδεται η **δραματική φύση του αγώνα** των ποιητών να προσεγγίσουν την ουσία της ποίησης.

Έντονη είναι και η χρήση των **μεταφορών** στο ποίημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί στο στ. 4 η φράση «**το μάτι τους αρπάζει κάτι**», η οποία μάλιστα τονίζει την **οξυδέρκεια** που χαρακτηρίζει τους ευαίσθητοποιημένους ανθρώπους, καθώς αντιλαμβάνονται γρήγορα και άμεσα τα ερεθίσματα ενός ιδεαλιστικού χώρου με την πνευματική τους ματιά. Μέσω των μεταφορών ο ποιητής προσδίδει **ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα** στο λόγο του, καθώς **αποδίδει αφηρημένες έννοιες με εμπειρικές**, καθιστώντας τις περισσότερο προσεγγίσιμες. Οι μεταφορές, απόλυτα συνυφασμένες με το **απλό και φυσικό ύφος** του κειμένου, αποδίδουν με **έντονη εκφραστικότητα** τη μαγεία που ασκεί στους Αίγιους μνημένους αυτό το εξαιρετικό που διέκριναν στο εσωτερικό της ανοιχτής πόρτας.

Ο ποιητικός μύθος αισθητοποιείται μέσα από **οπτικές και κινητικές εικόνες**, οι οποίες κινούνται διαλεκτικά μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας, διαμορφώνοντας μια μυστηριακή

ατμόσφαιρα. Η εικόνα που κυριαρχεί στο ποίημα είναι αυτή των ποιητών που προσπαθούν να **παραβιάσουν την κλειστή πόρτα και να εισέλθουν στο μαγικό χώρο της ποίησης φτιάχνοντας αντικλείδια** (στ. 8-11). Η εικόνα αυτή αποτυπώνει με ενάργεια την **αγωνιώδη και σισύφεια προσπάθεια** των ποιητών να γίνουν κοινωνοί της ποίησης, να οδηγηθούν στην ολοκληρωτική αποκάλυψή της. Η προσπάθεια αυτή παίρνει μάλιστα **δραματικές διαστάσεις**, όταν η θέαση της Ποίησης γίνεται στόχος ζωής. Γενικότερα, οι εικόνες του ποιήματος δε συνδέονται χαλαρά μεταξύ τους αλλά οργανώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να σχηματίζουν μια ιστορία, δίνοντας έτσι **αφηγηματικό χαρακτήρα** στο ποίημα. Μάλιστα η συνεχής εναλλαγή τους συμβάλλει στη **σκηνοθετική δράση** και προσδίδει **δραματική ένταση**, αποδίδοντας με μεγαλύτερη **παραστατικότητα** την αλληγορία.

Τέλος, παρατηρούμε αρκετές **επαναλήψεις λέξεων** στο σώμα του ποιήματος. Χαρακτηριστική είναι η επανάληψη της λέξης «**αντικλείδια**», που αποτελεί ένα από τα **βασικά σύμβολα** της αλληγορίας και χηίζει ιδιαίτερης προσοχής, προκειμένου να αντιληφθούμε τη σχέση των ποιητών με την Ποίηση. Οι επαναλήψεις συμβάλλουν **βασικά στη συνοχή και τη συνεκτικότητα** του λόγου. Έτσι, οι αναγνώστες παρακολουθούν να ξεδιπλώνεται μπροστά τους ο ποιητικός μύθος χωρίς νοηματικά κενά. Παράλληλα, **προβάλλονται εμφαντικά οι καιρίες έννοιες** του ποιητικού μύθου καθιστώντας τον εύληπτο από τους αναγνώστες. Με αυτόν τον τρόπο η απόπειρα του ποιητή να ορίσει την ποίηση γίνεται περισσότερο εφικτή. Τέλος, **αποδίδουν με έμφαση τη συνεχή προσπάθεια των μνημένων στην τέχνη να προσεγγίσουν το στόχο τους**, που δεν είναι άλλος παρά η κατάκτηση της ουσίας της ποίησης.

(**Εναλλακτικά** οι μαθητές θα μπορούσαν να αναφέρουν:

αντιθέσεις: ανοιχτή – κλειστή πόρτα, ένα κλειδί- πολλά αντικλείδια,
μεταφορικές εκφράσεις: «*Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή*»,
 «*μαγεμένοι*», «*τη ζωή τους κάποτε χαλάνε*», «*γυρεύοντας το μυστικό να την ανοίξουν*»,

εικόνες: οι πολλοί που προσπερνούν, οι λίγοι που διακρίνουν κάτι στο εσωτερικό της ανοιχτής πόρτας, η πόρτα που κλείνει και η προσπάθεια των μερικών να βρουν το κλειδί επαναλήψεις: «πόρτα», «ανοιχτή», «ποίηση»).

- Γ. Χαρακτηριστική είναι η χρήση συμβόλων στην ποιητική γραφή του Παυλόπουλου, που ενισχύουν τον **αλληγορικό χαρακτήρα** του ποιήματος. Αρχικά, **το κλειδί** θεωρείται η ουσία της ποίησης, το ιδανικό που οδηγεί στο **άβατο** της ποιητικής τέχνης και δεν ανήκει προσωπικά σε κανένα «Ψάχνουνε για τό κλειδί». Πρόκειται για το ένα και μοναδικό τέλειο ποίημα, που, αν γραφόταν, θα αποκάλυπτε όλα τα μυστικά της ποιητικής δημιουργίας. Αποτελεί την ανώτερη ποιητική έκφραση, που περιέχει όλα τα απαραίτητα στοιχεία, ώστε να κατορθώσει ο δημιουργός να εισέλθει στον ανώτερο αυτό καλλιτεχνικό μυθικό κόσμο. Όμως, αυτό το τέλειο δημιουργήμα, που θα ξεκλείδωνε την πόρτα της ποίησης **δεν το κατέχει κανείς**, καθώς κανείς δεν έχει κατορθώσει να αποτυπώσει την ουσία και την αλήθεια της. «Κανείς δέν ξέρει ποιός τό έχει». Η αναζήτηση του κλειδιού αποβαίνει τελικά μάταιη. Οι άνθρωποι αυτοί, που γοητεύονται από τους θησαυρούς που κρύβονται πίσω από την ανοιχτή πόρτα, αφού συναισθανθούν την αδυναμία τους να εισέλθουν στο άβατο της ποίησης, αφιερώνουν ολόκληρη τη ζωή τους σ' αυτό το στόχο **φτιάχνοντας αντικλείδια για να αντικαταστήσουν το ένα και μοναδικό κλειδί που δεν υπάρχει**. «**Ακόμη και τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια γυρεύοντας τό μυστικό να τήν ανοίξουν**». Τα αντικλείδια λοιπόν, **συμβολίζουν τα ποιήματα που έχουν γραφτεί και θα συνεχίσουν να γράφονται, με σκοπό να κατορθώσουν οι φιλόδοξοι ποιητές να ανοίξουν την απροσπέλαστη πόρτα της ποίησης «Φτιάχνουν αντικλείδια. Προσπαθούν**». Στην ουσία συμβολίζουν τα ποιήματα που φτιάχνουν οι μυημένοι στην προσπάθειά τους να φτάσουν στο κλειδί, δηλαδή να φτάσουν από το ατελές ποίημα στο ολοκληρωμένο. Αποτυπώνουν τις αδιάκοπες προσπάθειες των ανθρώπων αυτών να ανοίξουν τον κόσμο της ποίησης. Τα ποιήματα αυτά, λοιπόν, αποτελούν μόνο δοκιμές προσέγγισης της τέχνης, ωστόσο δεν κατορθώνουν να ερμηνεύσουν τον

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

E_3.ΝΑΛ3Κ(α)

μυστηριακό κόσμο της ανώτερης ποιητικής δημιουργίας. Για το λόγο αυτό κρίνονται ανεπαρκή και παραμένουν απλά και μόνο απόπειρες ερμηνείας της ποιητικής τέχνης. Άλλωστε, η ίδια η τέχνη από τη φύση της σηματοδοτεί αυτό που δεν ειπώθηκε και ούτε πρόκειται ποτέ να ειπωθεί.

Όσον αφορά τη λειτουργία τους, οι συμβολισμοί αυτοί ενισχύουν τον αλληγορικό χαρακτήρα, προσδίδοντας μυστηριακό τόνο στο ποίημα, καθώς δημιουργούν μια μυθική αφήγηση που αισθητοποιεί τον αγώνα των ποιητών να κατορθώσουν να προσεγγίσουν τον κόσμο της ποίησης. Θέλουν να φανερώσουν τη συνεχή και επίπονη προσπάθεια εισόδου στον κόσμο της ποίησης. Η προσπάθεια αυτή, που από την αρχή γνωρίζουν ότι είναι ανέφικτη, τους οδηγεί στις ποιητικές τους απόπειρες. Η μάταιη αναζήτηση του κλειδιού δίνει όραμα στην καλλιτεχνική τους φύση. Με τη χρήση των συμβόλων επίσης ο ποιητής προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, διαμορφώνοντας την κατάλληλη ανιγματική ατμόσφαιρα, προσδίδοντας παραστατικότητα, ζωντάνια και πρωτοτυπία στο έργο. Τέλος, δημιουργεί μια γέφυρα επικοινωνίας με τους αναγνώστες του, καθώς εγκλωβίζει τη φαντασία τους μέσω των συμβόλων.

- Δ. Ο Γιώργης Παυλόπουλος, στην προσπάθειά του να ορίσει την ποίηση, επικεντρώνεται αρχικά σε αυτούς που ασχολούνται με την ποιητική δημιουργία. Η ποίηση είναι κάτι που επιτρέπεται σε όλους χωρίς κανένα περιορισμό και, κυρίως, χωρίς διαπιστευτήρια. Ωστόσο, οι πολλοί ρίχνουν μια αδιάφορη ματιά, όλο το «είναι» τους είναι απορροφημένο από πάμπολλες έγνοιες, δεν βλέπουν με τα μάτια της ψυχής και τελικά δεν βιώνουν τη δημιουργική αυτή πράξη, γιατί δεν μπόρεσαν να δουν το βάθος της. Αντίθετα, οι λίγοι είναι αυτοί που βλέπουν διαφορετικά από τους πολλούς, χαρακτηρίζονται από έντονη ψυχική ευαισθησία, είναι χαρισματικοί, καταφέρνουν να κοιτάξουν σε βάθος και να ξεχωρίσουν υπάρξεις που για άλλους είναι ανύπαρκτες, ενεργοποιούν την ενόραση και τη φαντασία τους. Ο καθένας βλέπει κάτι διαφορετικό. Άλλοι βλέπουν συναισθήματα, άλλοι

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

E_3.ΝΑΛ3Κ(α)

δυνατότητες έκφρασης, άλλοι εικόνες και διαφορετικούς τρόπους αντίληψης των πραγμάτων, άλλοι ιδέες και αξίες. Βλέπουν την τέχνη ως πρόκληση για δημιουργία, για έκφραση, για εξωτερίκευση όλων όσων έχουν μέσα τους, για αυτογνωσία και ετερογνωσία. Η πνευματική ευτυχία, όμως, δεν κατακτάται απόλυτα, δεν ξεκλειδώνεται. Ο δημιουργός – ποιητής θα κάνει μόνο προσπάθειες, δεν αισθάνεται, όμως, πικρία, ίσως γιατί νιώθει ότι ο σκοπός αξίζει. Κάθε ποιητής, λοιπόν, γράφει για διαφορετικό λόγο και διαφορετικές είναι οι προσδοκίες που έχει από την επαφή του με την τέχνη. Υπάρχει, όμως, κάτι που είναι κοινό σε όλους και δεν είναι άλλο από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα δημιουργό ως προς τον ψυχισμό και την προσωπικότητά του.

Η Κυβέλη, λοιπόν, είναι μια τέτοια προσωπικότητα. Πειραματίζεται με την καλλιτεχνική μορφή, μέσω της οποίας θα εκφράσει τα συναισθήματά της. Αφηγείται στον εαυτό της παραμύθια, στα οποία δίνει άλλη μορφή (*Εξακολουθούσε...σχέδια*). Με **φαντασία και δημιουργικότητα** φτιάχνει εικόνες. Ονειρεύεται να γίνει μουσικός, θέλει να γίνει Μότσαρτ, αν και δεν μπορεί να εκτιμήσει ακόμα την αξία του (*Θα γινότανε...δεύτερος Μότσαρτ*). Μια εσωτερική φωνή την έχει πείσει ότι η **μουσική θα είναι σταθερός σύντροφος της ζωής της** (*Ήξερε πως θα παίζε...δικιά της*). Η μουσική ταυτίζεται με την **εσωτερική της ελευθερία**. Είτε ως άκουσμα είτε ως εκτέλεση αποτελεί μια μοναδική απελευθερωτική, συναισθηματικά τουλάχιστον, εμπειρία. Παρουσιάζει την προσπάθειά της να παίξει πιάνο ως μια διαδικασία που απαιτεί **υπομονή, κόπο, επίμονη καλλιέργεια δεξιοτήτων, χρόνο** (*Περνούσε μέρες ολόκληρες...πάρα πέρα*). Προσπαθεί να υποτάξει τη μουσική, αλλά τελικά **υποτάσσεται** σε αυτήν. Θέλει να κατακτήσει απόλυτα τη μουσική και την πνευματική ευτυχία που αυτή επιφέρει. Μετά, επιμένει, οργίζεται με την **απροσπέλαστη τέχνη, θυμώνει που δεν μπορεί να την χαλιναγωγήσει, ξεσπά με επιθετικότητα, σταματά την προσπάθεια αλλά γρήγορα καταλαβαίνει πως ο σκοπός δεν είναι η κατάκτηση της μουσικής αλλά το ταξίδι σε όλα όσα αυτή προσφέρει** (*Χτυπούσε γροθιές...σημασία*). Άλλωστε ακόμα και η απλή επαφή με τα τάστα λειτουργούσε **ψυχοθεραπευτικά**, το άγγιγμά τους διακρινόταν από

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2013

E_3.ΝΑΛ3Κ(α)

μια οικειότητα (τ' άσπρα τάστα που περίμεναν, η αφή, μια τόσο φιλική παρουσία). Η εξοικείωση με το πιάνο της προκαλούσε όχι μόνο πνευματική και ψυχική ευχαρίστηση, αλλά και καθαρά υλική ηδονή.

Συνοψίζοντας, η Κυβέλη είναι ένα κορίτσι, που πολύ νωρίς αντιλήφθηκε την αναγκαιότητα της παρουσίας της μουσικής στη ζωή της. Γοητεύτηκε από τις δυνατότητες που της έδινε. Η μουσική έδινε μορφή σε συγκεχυμένα αισθήματα και σκέψεις, έδινε χώρο για να εκφράσει όσα δεν μπορούσε ή δεν τολμούσε να αρθρώσει. Επιδόθηκε στη μελέτη της μουσικής με πάθος, με υτομονή και πείσμα, αφοσιώθηκε πλήρως. Πίστεψε, αρχικά, πως θα κυριεύσει με εγωκεντρικό και αλαζονικό τρόπο τη μουσική. Δεν τα κατάφερε και έτσι, αφού ξεπέρασε την οργή και την αντίδραση, υποτάχτηκε στη γοητεία της μουσικής, που απορρέει από τη **συνεχή ενασχόληση, από τη σκληρή μελέτη, από την επώδυνη πορεία της ενδοσκόπησης.** Η Κυβέλη, ανήκει σε αυτούς τους λίγους του Γιώργη Παυλόπουλου, σε αυτούς που είδαν το βάθος της ψυχής τους και αφιέρωσαν τη ζωή τους στην επίμονη προσέγγιση της τέχνης και στην **ελπίδα να αποκομίσουν όσα περισσότερα μπορούσαν πνευματικά και ψυχικά οφέλη.** Η τέχνη, όμως, δε χαρίζεται, είναι ένας μικρός «**θεός**» και οι «**λίγοι**» είναι οι εκλεκτοί, που ο θεός τους φανερώνεται, γιατί μόνο αυτοί βλέπουν το ερέθισμα. Άλλωστε, η Κυβέλη ομολογεί απερίφραστα ότι δεν της δινόταν πάντα εύκολα ο **θεός.** Η καλλιτεχνική δημιουργία, με όποια μορφή και αν υπηρετείται, είναι και για τους «**λίγους**» και για την Κυβέλη ο μαγικός χώρος στον οποίο αποτυπώνεται η **κοινή ανθρώπινη ανάγκη για «ουρανό», για έκφραση, για ελευθερία.** Και ο «ουρανός» δεν είναι τίποτε άλλο παρά η ανιδιοτελής προσφορά της τέχνης και των λειτουργιών της στους ανθρώπους, στο σύνολο.